

ICOM

Medzinárodná rada múzeí

Etický kódex múzeí

Etický kódex Medzinárodnej rady múzeí (*ICOM*) bol jednomyseľne prijatý na 15. generálnom zasadnutí ICOM v Buenos Aires, Argentína 4. novembra 1986 a doplnený na 20. generálnom zasadnutí v Barcelone, Španielsko, 6. júla 2001.

O B S A H

1. Úvod

ETICKÝ KÓDEX INŠTITÚCIE

2. Základné zásady riadenia múzeí

- 2.1 Minimálne zásady pre múzeá
- 2.2 Štatút
- 2.3 Financovanie
- 2.4 Priestory
- 2.5 Personál
- 2.6 Priatelia múzea a patronátne organizácie
- 2.7 Výchovno-vzdelávacia a spoločenská úloha múzea
- 2.8 Prístup verejnosti
- 2.9 Expozície, výstavy a odborná činnosť
- 2.10 Vonkajšie zdroje a patronát
- 2.11 Činnosti vytvárajúce zdroje
- 2.12 Zákonné povinnosti

3. Akvizície múzejných zbierok

- 3.1 Zbierky
- 3.2 Nezákonné akvizície
- 3.3 Výskum v teréne a akvizície
- 3.4 Spolupráca medzi múzeami na zásadách akvizičnej činnosti
- 3.5 Podmienená akvizícia
- 3.6 Výpožičky múzeám
- 3.7 Konflikt záujmov

4. Vyrad'ovanie zo zbierok

- 4.1 Všeobecný predpoklad trvalosti zbierok
- 4.2 Právne predpisy pri vyrad'ovaní
- 4.3 Zásady a postupy pri vyrad'ovaní
- 4.4 Navrátenie a reštitúcia kultúrneho majetku

PROFESIONÁLNE KONANIE

5. Všeobecné princípy

- 5.1 Etické povinnosti zamestnancov múzea
- 5.2 Individuálne konanie
- 5.3 Súkromné záujmy

6. Profesionálna zodpovednosť za zbierky

- 6.1 Nadobúdanie zbierkových predmetov
- 6.2 Starostlivosť o zbierky
- 6.3 Konzervovanie a reštaurovanie zbierok
- 6.4 Odborná evidencia zbierkových predmetov
- 6.5 Starostlivosť o živé tvory
- 6.6 Ľudské pozostatky a zbierkové predmety posvätného charakteru
- 6.7 Súkromné zbierky

7. Profesionálna zodpovednosť k verejnosti

- 7.1 Dodržiavanie platných pracovných predpisov
- 7.2 Vzťahy k verejnosti
- 7.2.1 Utajovanie informácií

8. Profesionálna zodpovednosť voči spolupracovníkom a povolaniu

- 8.1 Profesionálna zodpovednosť
- 8.2 Pracovné vzťahy
- 8.3 Výskum
- 8.4 Obchodné rokovanie
- 8.5 Ďalšie možné konflikty záujmov
- 8.6 Overovanie autenticity a znalecký posudok
- 8.7 Neprofesionálne konanie

9. Aplikácia Etického kódexu Medzinárodnej rady múzeí

- 9.1 Postavenie Etického kódexu múzeí ICOM
- 9.1 Použitie názvu a loga ICOM

GLOSÁR

PRÍLOHA

Definícia múzea a odborných zamestnancov múzea

1. Úvod

Etický kódex Medzinárodnej rady múzeí je prostriedkom profesionálnej samoregulácie. Stanovuje minimálne zásady osobného konania pri výkone povolania, o čo sa logicky usilujú všetci zamestnanci múzeí na celom svete. Zároveň predkladá aj jednoznačné stanovenie toho, čo môže verejnosť oprávnene očakávať od múzejného povolania. Aj napriek tomu, že kódex nemôže stáť vyššie ako zákon, môže aspoň čiastočne prevziať úlohy zákona tam, kde je zákon nejasne definovaný alebo tam, kde zákon nie je prijatý.

Tak ako zákon, aj etické kódexy sú ovplyvnené spoločenskými zmenami a rozvíjajúcou sa profesionálnou praxou. Platí to aj pre múzeá, keďže ich význam pre spoločnosť sa rozšíril z profesionálneho cez vzdelávací až po ich úlohy pri využívaní voľného času, turistiky a propagácii kultúrnej identity. Navyše, počas posledných dvoch desaťročí došlo v niektorých krajinách k hlbokým zmenám. Verejné služby tu prešli do súkromného a komerčného sektora, vznikli špecializované agentúry, poskytujúce služby múzeám. Takéto zmeny môžu mať deštruktívny vplyv na výkon povolania. Všetci, ktorí sa venujú akvizíciám a interpretácii prírodného a kultúrneho dedičstva by sa mali riadiť spoločným profesionálnym zväzkom v zrevidovanom Etickom kódexe Medzinárodnej rady múzeí. Členstvo v ICOM je uznaním tohto kódexu.

Každú časť kódexu kriticky posúdil Etický výbor ICOM z hľadiska súčasnej múzejnej praxe a náležito ju upravil. Zároveň bol kódex prezentovaný v menej normatívnom duchu. Je to prvý krok k jeho komplexnejšiemu spracovaniu, ktorého cieľom bude prezentovať princípy profesionálnej praxe s direktívami ich plnenia – je to plán na rok 2004. Súčasná podoba kódexu by nebola možná bez plnej podpory prezidenta, generálneho tajomníka ICOM a množstva konštruktívnych pripomienok prijatých od výborov a členov ICOM počas ročného prípravného obdobia. Hlavnú časť práce však museli realizovať členovia Etického výboru, ktorí sa stretli trikrát a zúčastnili sa na troch elektronických diskusiách.

ICOM vydal v roku 1970 Etiku akvizícií. Prvý úplný Etický kódex povolania bol vydaný v roku 1986, súčasná revízia bola jednomyselne odsúhlasená na 20. generálnom zhromaždení ICOM v Barcelone v Španielsku 6. júla 2001. Tak predchádzajúce normatívy, aj súčasný kódex poskytuje len globálny štandard, do ktorého môžu odborníci v jednotlivých krajinách doplniť konkrétne požiadavky. ICOM chce podporiť rozvoj takýchto národných a špecializovaných kódexov a rád obdrží ich kópie. Tieto by sa mali zaslať generálnemu tajomníkovi ICOM, Maison de l'UNESCO, 1 rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, France. E-mail: <secretariat@icom.org>

Geoffrey Lewis

Predseda
Etický výbor ICOM

Etický výbor ICOM pre rok 2002-2003

Predseda:
Geoffrey Lewis (Spojené kráľovstvo)

Členovia:
Gary Edson (USA)
Per Kåks (Švédsko)
Byung-mo Kim (Kórejská republika)
Jean-Yves Marin (Francúzsko)

Bernice Murphy (Austrália)
Tereza Scheiner (Brazília)
Shaje'a Tshiluila (Demokratická republika Kongo)
Michel Van-Praët (Francúzko)

ETICKÝ KÓDEX INŠTITÚCIE

Podľa kódexu múzeum je inštitúciou poskytujúcou služby verejnosti, tak ako sú definované v Štatútoch ICOM (pozri príloha). V prípade, že inštitúcia nie je múzeom, ale poskytuje služby múzeám, tiež platí tento odsek.

2. Základné zásady riadenia múzeí

2.1 Minimálne zásady pre múzeá

Riadiaci orgán* má morálnu povinnosť spravovať a zveľaďovať všetky aspekty činnosti múzea, jeho zbierok a služieb. Každé vedenie múzea zodpovedá za to, aby všetky zbierky, ktoré má vo svojej starostlivosti boli adekvátne uložené, konzervované a odborne evidované.

V niektorých krajinách môžu byť minimálne princípy týkajúce sa financovania, priestorov, personálneho obsadenia a služieb stanovené zákonom alebo iným vládny nariadením. V iných krajinách možno dosiahnuť stanovenie minimálnych princípov formou „akreditácie“, „registrácie“ alebo iných hodnotiacich kritérií. Tam, kde nie sú dostupné, je ich možné získať od Národnej komisie ICOM, príslušnej Medzinárodnej komisie ICOM alebo od Sekretariátu ICOM.

2.2 Štatút

Každé múzeum má mať v písomnej podobe štatút alebo iný dokument, ktorý jednoznačne stanovuje jeho právne postavenie, poslanie a kodifikuje jeho trvalú neziskovú povahu v súlade s platnými zákonmi štátu. Vedenie múzea má vypracovať a zverejniť ciele, zámery, celkovú líniu ako aj jeho organizačnú štruktúru.

2.3 Financovanie

Riadiaci orgán je v plnej miere zodpovedný za financovanie múzea, za ochranu všetkých jeho zdrojov, vrátane zbierok a príslušnej odbornej evidencie, priestorov, zariadenia a vybavenia, a personálne obsadenie. Je povinný stanoviť a definovať ciele a zodpovedajúcu politiku inštitúcie a zabezpečiť, aby všetok majetok múzea bol riadne a efektívne využívaný pre múzejné účely. Musí zabezpečiť aj pravidelný a dostatočný prísun financií z verejných alebo súkromných zdrojov tak, aby mohlo múzeum vykonávať a rozvíjať svoju činnosť. Účtovníctvo sa musí viesť v súlade s platnými právnymi predpismi a profesionálnymi účtovníckymi zásadami. Zbierky sú zverené inštitúcii a nemožno s nimi zaobchádzať ako s obchodovateľným majetkom alebo tovarom.

-
- Pre potreby tohto kódexu je termín „riadiaci orgán“ používaný pre všetkých, ktorí sa podieľajú na riadení, financovaní, formovaní cieľov a zámerov múzea a jeho správe napr. ministerstvo, obec, vyšší územný celok, správna rada, spolok a pod.

2.4 Priestory

Riadiaci orgán múzea je povinný zabezpečiť vhodné priestory na bezpečné uloženie a ochranu zbierok. Budovy a ich vybavenie musia byť vhodné na to, aby si múzeum mohlo plniť svoje základné funkcie - zhromažďovať, odborne a vedecky zhodnocovať, uchovávať, konzervovať a reštaurovať, vzdelávať a vystavovať. Priestory majú vyhovovať platnej legislatíve týkajúcej sa zdravia, bezpečnosti a prístupu do priestorov, ako aj špeciálnych potrieb pre telesne postihnutých ľudí. Je potrebné uplatniť platné právne predpisy o stálej ochrane budov, proti nebezpečenstvu krádeže, požiaru, záplav, vandalstvu a poškodeniu. Je nevyhnutné stanoviť postup v prípade mimoriadnych situácií.

2.5 Personál

Riadiaci orgán múzea je povinný zabezpečiť múzeum tak z hľadiska kvantity ako aj z hľadiska kvality personálu, aby múzeum mohlo zabezpečovať všetky svoje činnosti. Počet personálu a jeho charakter (stáli a dočasní zamestnanci) je podmienený veľkosťou múzea, počtom zbierkových predmetov a pôsobnosťou múzea. Pracovné zmluvy je potrebné uzavrieť tak, aby vyhovovali požiadavkám múzea, najmä čo sa týka starostlivosti o zbierky, prístupu verejnosti a služieb, výskumu a bezpečnosti.

Riadiaci orgán múzea zodpovedá za vymenovania riaditeľa múzea. Pri jeho výbere má brať do úvahy jeho znalosti a schopnosti potrebné na efektívne vykonávanie funkcie. Riaditeľ múzea je priamo zodpovedný riadiacemu orgánu, ktorý zriadil múzeum.

Riadiaci orgán je povinný zabezpečiť, aby bolo menovanie, funkčný a pracovný postup, prepustenie alebo uvoľnenie zamestnanca múzea v súlade s platnými právnymi predpismi a záujmami múzea. Aj keď je takýmto rozhodovaním poverený riaditeľ alebo iný vyšší úradník, je potrebné dbať, aby sa v záujme múzea postupovalo na odbornej a etickej úrovni.

Povolanie zamestnanca múzea vyžaduje zodpovedajúce ukončené vysokoškolské, technické či iné odborné vzdelanie, aby mohol riadne plniť pracovné povinnosti pri starostlivosti o kultúrne dedičstvo. Riadiaci orgán múzea, vedomý si potreby a hodnoty kvalifikovaného a školeného personálu, je zodpovedný za vytváranie možnosti na ďalšie vzdelávanie a doškoloňovanie zamestnancov s cieľom získať kvalifikované a výkonné pracovné sily.

Riadiaci orgán nesmie nikdy požadovať od zamestnanca múzea, aby konal spôsobom, ktorý je v rozpore s ustanoveniami Etického kódexu Medzinárodnej rady múzeí alebo iným právnym predpisom či etickým kódexom.

2.6 Priatelia múzea a patronátne organizácie

Činnosť múzeí závisí od verejnosti, ktorá podporuje ich rast a rozvoj. Mnohé múzeá majú Kluby priateľov a iné patronátne organizácie. Múzeum je povinné vytvárať priaznivé prostredie pre takúto podporu, oceniť jej prínos, podporovať túto prax ako aj harmonické vzťahy medzi takýmito organizáciami a zamestnancami múzea.

2.7 Výchovno-vzdelávacia a spoločenská úloha múzea

Múzeum je inštitúcia slúžiaca spoločnosti a jej rozvoju a je prístupná širokej verejnosti (alebo špecializovaným skupinám v prípade múzeí s obmedzeným prístupom verejnosti).

Múzeum je povinné rozvíjať a posilňovať svoju výchovno-vzdelávaciu funkciu tak, aby ho mohli využívať návštevníci zo všetkých spoločenských vrstiev, miest alebo skupín, ktorým má slúžiť. Múzeum má vytvárať príležitosti pre verejnosť, aby pracovala pre rozvoj múzea a

podporovala jeho ciele a činnosť. Spolupráca s verejnosťou je nedeliteľnou súčasťou napĺňania jeho výchovno-vzdelávacej funkcie a na jej realizáciu zamestnáva múzeum kvalifikovaných zamestnancov.

2.8 Prístup verejnosti

Verejnosť má mať prístup k vystaveným zbierkovým predmetom a do ostatných priestorov určených verejnosti v pravidelných intervaloch počas vhodnej dennej doby. Múzeum na základe predchádzajúceho dohovoru má tiež poskytovať primeraný prístup verejnosti k nevystaveným zbierkovým predmetom pod dohľadom zodpovedného zamestnanca. Múzeá ako nositelia informácií sú povinné umožniť vedcom voľný prístup k zbierkovým predmetom. Zároveň majú sprístupniť požadované informácie o zbierkových predmetoch okrem osobných údajov a údajov o bezpečnosti zbierok (pozri 7.3).

2.9 Expozície, výstavy a odborná činnosť

Základnou povinnosťou múzea je uchovávať pre budúce generácie zbierkové predmety a využívať ich na rozvoj a rozširovanie poznatkov na základe výskumu, výchovno-vzdelávacej činnosti, stálych expozícií, dočasných výstav a ďalšími odbornými činnosťami. Tieto činnosti musia byť v súlade so stanovenou líniou a výchovno-vzdelávacím zameraním múzea. Nesmú ohrozovať kvalitu zbierok ani riadnu starostlivosť o ne. Múzeá si musia byť vedomé, že vystavovanie zbierkových predmetov bez udania ich pôvodu sa môže považovať za obchádzanie zákazu nezákonného obchodu s kultúrnym majetkom. Múzeá musia zabezpečiť, aby informácie, zverejnené v médiách, boli presné, pravdivé, objektívne a vedecky podložené.

2.10. Vonkajšie zdroje a patronát

Múzeá môžu získavať a prijímať finančnú a inú podporu od firemných alebo súkromných subjektov. Je však nevyhnutné prijať také opatrenia, ktoré presne definujú vzťahy medzi múzeom a podporovateľom. Komerčné vzťahy, vyplývajúce z týchto vzťahov, nesmú ohroziť princípy a zásady činnosti múzea ani záujmy komunit, ktorých sa dotýkajú.

2.11. Činnosti vytvárajúce zdroje

Mnohé múzeá poskytujú návštevníkom rozličné služby napr. obchody a reštaurácie, ktoré im vytvárajú príjmy. V niektorých prípadoch jestvujú iné možnosti vytvárania príjmov v spolupráci s komerčnými a reklamnými aktivitami. Múzeum môže realizovať túto činnosť, len keď má - v súlade s využitím zbierok a cieľmi múzea - jednoznačne stanovenú líniu, ktorá zohľadňuje potreby starostlivosti o zbierky, ale aj potreby múzea ako celku. V takom prípade treba jednoznačne odlišiť činnosti vytvárané na základe využitia vedeckých poznatkov, a tie, ktoré produkujú príjmy. Tvorba príjmov má byť finančne výhodná pre múzeum, avšak v súlade s jeho postavením neziskovej inštitúcie. Všetky činnosti je potrebné plánovať a vykonávať tak, aby prispievali k skvalitneniu poznania významu múzea a jeho zbierok.

V prípade zapojenia dobrovoľných alebo komerčných organizácií do tvorby príjmov musia byť zmluvné vzťahy medzi múzeom a ostatnými subjektami v súlade s hlavnými činnosťami múzea a musia byť jednoznačne formulované. Publicita a produkty, ktoré sú s tým spojené, je potrebné podriaďovať dohodnutým kritériám. V prípade výroby a predaja duplikátov, reprodukcí alebo kópií s použitím zbierkových predmetov múzea za akýmkoľvek účelom, sa

musí rešpektovať integrita originálu a vyrobené predmety musia byť trvalo označené ako faksimile. Všetky takéto predmety ponúkané na predaj musia vyhovovať platnej legislatíve príslušného štátu.

2.12 Zákonné povinnosti

Dôležitou povinnosťou vedenia každého múzea je zabezpečiť plnenie všetkých právnych záväzkov či už na základe medzinárodných, štátnych, regionálnych záväzkov alebo záväzkov vyplývajúcich zo zmluvných vzťahov k akémukoľvek subjektu, ktoré sa vzťahujú ku ktorémukoľvek aspektu činnosti múzea, jeho zbierok a pôsobnosti.

3. Akvizíci múzejných zbierok

3.1 Zbierky

Každé vedenie múzea musí prijať a zverejniť vyhlásenie o svojej akvizičnej politike. Vyhlásenie o akvizičnej politike sa musí zaoberať aj otázkami adekvátnej starostlivosti a využitia zbierkových predmetov múzea. Musí obsahovať jednoznačné vymedzenie profilácie a špecializácie múzea ako aj smernice na trvalé uchovanie zbierok. Zároveň zásady akvizičnej politiky musia stanovať aj podmienky a obmedzenia týkajúce sa nadobúdania takých predmetov (pozri 3.5), ktoré nemôžu byť katalogizované, konzervované, uschovávané alebo riadne vystavované. Akvizičnú politiku je potrebné prehodnocovať aspoň za päť rokov.

Zbierkové predmety nadobudnuté múzeom musia byť v súlade s cieľmi definovanými v akvizičnej politike s dôrazom na možnosti ich trvalého uchovania. Nadobúdanie zbierkových predmetov nad rámec špecializácie a profilácie múzea môže byť vykonané len výnimočných prípadoch a len po starostlivom zvážení vedenia múzea. Vtedy je potrebné prihliadať na mienku odborníkov - kurátorov, vedeckú hodnotu zbierkového predmetu, národné alebo iné kultúrne či prírodné dedičstvo a na záujmy iných múzeí. Ani za týchto okolností by sa nemali nadobúdať zbierkové predmety, ktorých pôvod je neznámy. Informácie o nových zbierkových predmetoch je potrebné pravidelne zverejňovať.

3.2 Nezákonné akvizície

Nezákonné akvizície predmetov pre verejné a súkromné zbierky prispieva k devastácii historických nálezísk, etnických kultúr a biologických lokalít a podporuje krádeže na národnej a medzinárodnej úrovni. Zvyšuje riziko pre ohrozené rastlinné a živočísné druhy, čím sa porušuje *Konvenciu OSN o biologickej rozmanitosti* (1992) a duch národného a svetového dedičstva. Múzea si musia byť vedomé, že podpora nezakonného obchodovania vedie k deštrukcii ľudského a prírodného prostredia a strate poznatkov. Zamestnanec múzea si musí byť vedomý, že pre múzeum je nanajvýš nemorálne akýmkoľvek spôsobom priamo či nepriamo podporovať nezákonné obchodovanie.

Múzeum nesmie získavať kúpou, darom, zapožičaním, dedičstvom alebo výmenou žiadne zbierkové predmety, pokiaľ vedenie múzea a zamestnavec zodpovedný za akvizičnú činnosť nie sú presvedčení, že múzeum získa platný doklad o pôvode daného predmetu a doklad o tom, že predmet nebol ilegálne vyvezený alebo dovezený z krajiny pôvodu alebo zo sprostredkujúcej krajiny, v ktorej bol v legálnom vlastníctve (vrátane múzea vlastnej krajiny). Skôr ako múzeum pristúpi k akvizícii, musí byť doložený pôvod a osud predmetu od jeho objavenia alebo výroby.

Múzeum rozhodne nesmie nadobúdať zbierkové predmety v tom prípade, ak vedenie múzea alebo zodpovedný zamestnanec má podozrenie, že boli získané nezakonnou, nevedeckou alebo zámerne deštruktívnou činnosťou alebo poškodením historických pamiatok, archeologických alebo geologických nálezísk alebo prírodných miest výskytu alebo ich nadobudnutie znamená porušenie práv vlastníka alebo nájomníka pozemku alebo príslušných miestnych alebo vládnych úradov. Múzeum nesmie nadobúdať priamo či nepriamo biologický a geologický materiál, ktorý sa zbieral, predával alebo ináč prepravoval v rozpore s akýmkoľvek miestnymi, štátnymi alebo medzinárodnými predpismi a dohodami o ochrane života v prírode.

K profesnému konfliktu záujmov môže dôjsť vtedy, ak zbierkový predmet, ktorý múzeum chce získať, nemá doložený pôvod. V tomto prípade musí prevažiť snaha určiť legálny pôvod predmetu. Výnimočne totiž môže takýto predmet bez označenia zásadným spôsobom prispieť k rozšíreniu poznania, a preto je vo verejnom záujme, aby bol uchovaný. Podobný objav má medzinárodný význam a majú o ňom rozhodovať odborníci z príslušného odboru. Rozhodnutie sa nemá riadiť národnými alebo inštitucionálnymi predsudkami, ale má byť podmienené snahou určiť predmet a odborne a vedecky ho zhodnotiť.

3.3 Výskum v teréne a akvizície

Múzeá sa musia usilovať o vedúce postavenie pri zastavení pokračujúcej degradácie celosvetovej úrovne prírodných vied, archeológie, etnografie, histórie a umeleckých disciplín. Každé múzeum musí spracovať také zameranie svojej činnosti, ktoré mu v plnej šírke umožňuje konať v súlade so zákonmi štátu a medzinárodnými zmluvnými záväzkami a zároveň konať s presvedčením, že jeho postup je v súlade s duchom a zámermi národných a medzinárodných snáh o ochranu a zveľaďovanie kultúrneho a prírodného dedičstva.

Výskum v teréne, zbery a archeologické vykopávky sa môžu vykonávať len v súlade so zákonmi a predpismi hostiteľskej krajiny. Plánovaniu výskumu a vykopávok v teréne musí predchádzať prieskum, zverejnenie a konzultácie s príslušnými úradmi a múzeami či akademickými inštitúciami v krajine alebo oblasti navrhovaného výskumu. Konzultáciami sa zisťuje, či má plánovaná činnosť legálny, odborný a vedecký základ. Výsledkom konzultácií má byť aj dohoda o poskytovaní získaných informácií a výsledkov výskumu príslušným úradom v hostiteľskej krajine.

Každý prieskum terénu sa musí vykonávať takým spôsobom, aby všetky zúčastnené strany konali pri získavaní predmetov a dát v súlade so zákonom, a zároveň v žiadnom prípade nepodporovali nemorálne, nepovolené a deštruktívne postupy. Tam, kde sa práca v teréne týka žijúcej komunity alebo jej dedičstva, akvizície sa musia robiť iba na základe vopred dohodnutého a vzájomného súhlasu bez zneužívania neznalosti pôvodného vlastníka alebo miestnych informátorov. Ako prvoradáce je však nevyhnutné rešpektovať pranie príslušnej komunity.

3.4 Spolupráca medzi múzeami na zásadách akvizičnej činnosti

Každé múzeum si musí uvedomovať potrebu vzájomnej spolupráce a konzultácií medzi múzeami s podobnou profiláciou a špecializáciou. Múzeum musí konzultovať s týmito inštitúciami nadobúdanie zbierkových predmetov, najmä tam, kde je možný konflikt záujmov ako napr. pri vymedzení zbernej oblasti. Múzeá musia navzájom rešpektovať hranice zberných oblastí iných múzeí.

3.5 Podmienená akvizícia

Dary, dedičstvo a pôžičky sa môžu prijať len vtedy, ak sú v súlade s profiláciou a špecializáciou múzea. Ponuky, spojené so špecifickými podmienkami, treba odmietnuť, ak navrhované podmienky nie sú v súlade s dlhodobými záujmami múzea a jeho návštevníkov.

3.6 Výpožičky múzeám

Individuálne výpožičky zbierkových predmetov a zapožičanie výstav môže pozitívne vplývať na rozvoj múzea a kvalitu jeho služieb. Múzeá ako dočasní kustódi výpožičiek musia ochraňovať zapožičané zbierkové predmety a zabezpečiť ich bezodkladný návrat po ukončení týchto aktivít. Platí to aj pre predmety, ktoré dostane múzeum na posúdenie, odborné a vedecké zhodnotenie ako aj na predmety, ktoré múzeum má záujem nadobudnúť do svojho zbierkového fondu. Múzeum musí mať vypracované príslušné smernice na všetky druhy predmetov, ktoré sa dočasne nachádzajú v múzeu.

Nesmú sa prijímať alebo vystavovať vypožičané predmety a zbierkové predmety, ktorých pôvod je nejasný (pozri 3.1-3.3) alebo ich vzdelávací, vedecký alebo odborný účel nie je v súlade s cieľmi múzea (pozri 3.4-3.5). Múzeum musí garantovať dôslednú odbornú starostlivosť pre všetky vypožičané predmety, ako je to obvyklé pri stálych expozíciách (pozri 2.9). Musí sa vyhnúť každému konfliktu záujmov (pozri 3.7), najmä tam, kde vypožičiavateľ spolufinancuje výstavu (pozri 2.10) alebo je súčasťou vystavujúceho múzea.

Zbierkové predmety zo zbierok múzea sa môžu zapožičať len na vedecké, výskumné a vzdelávacie účely. Nesmú sa zapožičať súkromným osobám.

3.7 Konflikt záujmov

Akvizičná politika múzea a s ňou súvisiace predpisy musia obsahovať také opatrenia, ktoré zabezpečia, aby žiadna osoba zúčastňujúca sa na riadení múzea a na formovaní jeho cieľov a zámerov, ako napr. kurátor, člen vedenia, či iný zamestnanec múzea, sa nedostala do konfliktu so záujmami múzea pri nadobúdaní zbierkových predmetov alebo nemohla zneužívať informácie získané vo svojom postavení. Ak vznikne konflikt záujmov medzi zamestnancom a múzeom, musia prevážiť záujmy múzea. Mimoriadnu pozornosť treba venovať aj rozhodovaniu o každom predmete, ktorý ponúkajú na predaj alebo ako dar členovia vedenia múzea, jednotliví zamestnanci, ich rodinní príslušníci a blízki priatelia.

4. Vyrad'ovanie zo zbierok

4.1 Všeobecný predpoklad trvalosti zbierok

Základnou úlohou každého múzea je nadobúdanie zbierkových predmetov a ich uchovávanie pre budúce generácie. Z toho dôvodu je nevyhnutné prijať také opatrenia, ktoré bránia vyrad'ovaniu zbierkových predmetov z odbornej evidencie múzea. Akékoľvek voľné nakladanie so zbierkovými predmetmi napr. darom, výmenou, predajom alebo znehodnotením vyžaduje prísne znalecké posúdenie kurátorom a možno ho uplatniť len vtedy, ak vedenie múzea má k dispozícii úplný odborný znalecký posudok.

Mimoriadne opatrenia sa môžu uplatniť len v niektorých špecializovaných inštitúciách, ako sú „živé“ a „pracovné“ múzeá a niektoré školské a výchovno-vzdelávacie múzeá. Múzeá a inštitúcie, ktoré vystavujú živé exponáty, ako sú botanické, zoologické záhrady a akváriá, považujú aspoň časť svojich exponátov za nahraditeľnú či obnoviteľnú. V iných prípadoch môžu deštruktívne analytické postupy realizované s cieľom získať nové poznatky viesť k strate časti exempláru alebo predmetu. Tu platí jednoznačná etická požiadavka zamedziť škodlivosti podobných činností pri dlhodobom využívaní vzoriek

skúmaného, vystaveného alebo použitého materiálu. Podrobný záznam o akejkoľvek podobnej činnosti bude trvalou súčasťou odbornej evidencie zbierok.

4.2 Právne predpisy pri vyradovaní zbierkových predmetov

Zákony týkajúce sa ochrany a uchovania zbierok múzeí a možností múzeí vyradovať zbierkové predmety zo svojich zbierkových fondov nie sú v jednotlivých krajinách rovnaké. Niekde nie je povolené vyradovať zbierkové predmety okrem tých, ktoré boli vážne poškodené alebo zničené. Niekde nie sú vôbec stanovené obmedzenia na vyradovanie zbierkových predmetov z odbornej evidencie.

Tam, kde má múzeum možnosť vyradiť zbierkové predmety alebo ak spravuje predmety, na ktoré platia právne predpisy na vyradovanie zbierkových predmetov zo zbierkového fondu, musia sa tieto postupy zhodovať so všeobecne platnými právnymi predpismi. Aj tam, kde zákon umožňuje vyradovať zbierkové predmety, múzeum nemusí disponovať plnými právomocami na vyradovanie zbierkových predmetov, ktoré nadobudlo s finančnou podporou iného právneho subjektu (napr. verejné alebo súkromné granty, dary od Priateľov múzea alebo od súkromného darcu). V tomto prípade si vyradenie zbierkového predmetu vyžaduje súhlas všetkých strán, ktoré prispeli na kúpu zbierkového predmetu.

Ak je pôvodná akvizícia podriadená povinným obmedzeniam, musia sa dodržať, ak nie je jednoznačne preukázané, že nie sú reálne alebo sú dokonca škodlivé. Aj vtedy môže múzeum konať bez obmedzení len v rámci príslušných právnych predpisov.

4.3 Zásady a postupy pri vyradovaní

Ak má múzeum zákonnú možnosť vyradiť zbierkový predmet, rozhodnutie o vyradení zbierkového predmetu z odbornej evidencie múzea z dôvodu predaja alebo iného dôvodu musí byť vopred riadne zvážené (pozri 4.1). Predmet, navrhovaný na vyradenie, sa musí ponúknuť na výmenu, ako dar alebo na predaj inému múzeu skôr, ako sa predá na verejnej dražbe alebo iným spôsobom.

Rozhodnutie vyradiť zbierkový predmet z dôvodu výmeny, predaja alebo znehodnotenia je v právomoci riadiaceho orgánu múzea, ktorý koná v súčinnosti s riaditeľom a kurátorom zbierky. Spôsob vyradenia zo zbierok múzea musí rešpektovať etické a zákonné povinnosti múzea, charakter jeho zbierok (či už obnoviteľných alebo neobnoviteľných) a dôveru verejnosti, ktorú napĺňa pri ochrane zbierkového fondu. Po týchto rozhodnutiach je potrebné archivovať odbornú evidenciu o vyradených zbierkových predmetoch a realizovať opatrenia na ich ochranu a premiestnenie. Tam, kde je to možné, zabezpečiť zhotovenie obrazovej dokumentácie.

Zamestnancom múzea, riadiaceho orgánu, ich rodinám alebo blízkym príbuzným nemožno povoliť odkúpenie predmetov, ktoré boli vyradené zo zbierok múzea. Podobne, ani žiadna z týchto osôb si nikdy a žiadnym spôsobom nesmie prisvojiť - a to aj dočasne - predmety z múzejných zbierok, ani na prechodnú dobu.

Finančné a iné prostriedky získané predajom vyradených zbierkových predmetov sa musia použiť výlučne na nadobúdanie nových zbierkových predmetov do príslušnej zbierky.

4.4 Navrátenie a reštitúcia kultúrneho majetku

Konvencia UNESCO o *Spôsobe zabraňovania a predchádzania nezákonného dovozu, vývozu a presunu vlastníctva kultúrneho majetku* (1970) a *Konvencia UNIDROIT o ukradnutých a nezákonne vyvezených kultúrnych predmetoch* (1995) zabezpečujú princípy,

podľa ktorých musia múzeá postupovať pri návrate a reštitúcii kultúrneho majetku. Ak krajina pôvodu alebo jej obyvatelia vyžadujú jeho vrátenie a dokážu, že pri vyvezení alebo premiestnení predmetu sa porušili princípy konvencií a preukáže sa, že je súčasťou jej kultúrneho alebo prírodného dedičstva, múzeum musí - ak mu to zákony umožňujú - tak urobiť a podniknúť kroky na navrátení zbierkového predmetu do krajiny pôvodu.

V prípade požiadavky vrátenia kultúrneho majetku do krajiny jeho pôvodu, musí múzeum iniciovať vedecké a odborné konzultácie (pred rokovaním na vládnej alebo politickej úrovni). Je potrebné preskúmať aj možnosti dvojstrannej alebo viacstrannej spolupráce medzi múzeami v krajinách, o ktorých je známe, že stratili podstatnú časť svojho kultúrneho alebo prírodného dedičstva.

Múzeum musí plne rešpektovať zásady *Konvencie pre ochranu kultúrneho majetku v prípade ozbrojeného konfliktu* (Hágska konvencia, Prvý protokol 1954 a Druhý protokol 1999). V súlade s touto Konvenciou sa múzeum musí zdržať akejkoľvek kúpy, nadobudnutia alebo akvizície kultúrnych predmetov z okupovanej krajiny.

PROFESIONÁLNE KONANIE

V tejto časti sa predpokladá, že múzejný odborník je zamestnancom múzea. Tam, kde jednotlivec poskytuje služby múzeu priamo alebo pomocou špecializovanej agentúry, rovnako platia tieto zásady.

5. Všeobecné princípy

5.1 Etické povinnosti zamestnancov múzea

Zamestnanci múzea financovaného z verejných alebo súkromných zdrojov majú dôveru verejnosti, čo ich zaväzuje k veľkej zodpovednosti. Z tohoto dôvodu musia konať čestne a v súlade s najprísnejšími etickými princípmi a čo možno najobjektívnejšie.

Odborný zamestnanec múzea sa musí riadiť dvomi dôležitými zásadami:

1. múzeum je objektom dôvery verejnosti a jeho hodnota pre spoločnosť je priamo úmerná kvalite poskytovaných služieb,
2. intelektuálne schopnosti a odborné poznatky nie sú samy osebe dostačujúce, ale musia byť podmienené vysokou úrovňou etického konania.

Riaditeľ a ostatní odborní zamestnanci sú viazaní základnou profesionálnou a akademickou lojalnosťou k múzeu a musia vždy konať v súlade so schválenou politikou múzea. Musia dodržiavať podmienky *Etického kódexu pre múzeá ICOM* a poznať iné kódexy a zásady etiky týkajúce sa múzejnej práce. Ak je to nevyhnutné, musí riaditeľ (alebo správca múzea) upozorniť riadiaci orgán múzea, aby konal v súlade s týmito princípmi.

5.2 Individuálne konanie

Lojalita ku kolegom a k zamestnávateľovi - múzeu - je dôležitou profesionálnou povinnosťou a musí byť založená na vernosti základným etickým princípom vzťahujúcim sa na povolanie ako celok.

Uchádzači o určitú funkciu musia otvorene a pravdivo poskytnúť všetky informácie, ktoré môžu mať vplyv na rozhodovanie o ich prijatí. Ak sú menovaní, majú považovať prácu v múzeu za zamestnanie na plný úväzok. Aj keď podmienky tohto zamestnania nezakazujú externý úväzok alebo iné obchodné záujmy, riaditeľ a ostatní riadiaci zamestnanci múzea nemôžu prijímať iné platené zamestnanie, ani členstvo v rozličných komisiách, ak by mohol

vzniknúť konflikt záujmov. Pri prijímaní akýchkoľvek platených alebo neplatených funkcií, musia zamestnanci múzea dbať na osobné a inštitucionálne etické princípy.

5.3 Súkromné záujmy

Každý zamestnanec v inom povolání má stanovenú mieru osobnej nezávislosti, zamestnanci múzea si musia uvedomiť, že žiaden súkromný, obchodný alebo profesionálny záujem nemôže byť úplne oddelený od profesionálnych záujmov múzea alebo inej oficiálne prirčenej inštitúcie, napriek vyhláseniu o vzdaní sa akýchkoľvek nárokov. Každá činnosť jednotlivca vzťahujúca sa na múzeum môže vplývať na inštitúciu alebo sa jej môže vplyv pripisovať.

Zamestnanec múzea musí brať do úvahy nielen konkrétnu osobnú motiváciu a osobné záujmy, ale aj spôsob, akým jeho konanie môže vnímať nestranný pozorovateľ.

Zamestnanci múzea a im blízke osoby nesmú prijímať dary, pozornosti, pôžičky alebo iné osobné výhody, ktoré im ponúkajú v súvislosti s ich pôsobením v múzeu (pozri 8.5). Profesionálna zdvorilosť sa môže príležitostne týkať dávania alebo prijímania darov. Takáto výmena sa musí konať vždy v mene príslušnej inštitúcie a nie v mene jednotlivca.

6. Profesionálna zodpovednosť za zbierky

6.1. Nadobúdanie zbierkových predmetov

Riaditeľ a ostatní odborní zamestnanci musia vždy konať tak, aby zabezpečili schválenie písomne spracovaných zásad akvizičnej politiky riadiacim orgánom. Zásady je potrebné pravidelne revidovať a upravovať. Zásady, formálne schválené a kontrolované riadiacim orgánom, tvoria základ pre všetky odborné rozhodnutia a odporúčania, ktoré sa vzťahujú na nadobúdanie zbierkových predmetov.

6.2 Starostlivosť o zbierky

Dôležitou profesionálnou povinnosťou je starostlivosť o zbierky, a preto je potrebné zabezpečiť, aby všetky nadobudnuté alebo zapožičané zbierkové predmety, boli správne a úplne zapísané do odbornej evidencie múzea, čo uľahčí ich identifikáciu, pôvod, stav a starostlivosť o ne. Všetky nadobudnuté zbierkové predmety musia byť riadne uložené a udržiavané s prihliadnutím na špecifické materiálové požiadavky.

Mimoriadnu pozornosť treba venovať skvalitneniu ochrany zbierkových predmetov pred prírodnými a človekom spôsobenými katastrofami, ako aj skvalitňovaniu zabezpečenia a ochrany proti krádeži na výstavách, v pracovných a depozitárnych priestoroch, proti náhodnému poškodeniu alebo krádeži pri prevoze. Tam, kde to vyžadujú miestne alebo štátne právne predpisy, je potrebné zabezpečiť poistenie zbierkových predmetov. Zamestnanci múzea musia dbať, aby boli adekvátne poistené najmä vypožičané predmety a predmety počas prevozu, ako aj ďalšie predmety, ktoré múzeum nevlastní, ale ich má v súčasnosti vo svojej starostlivosti.

Zamestnanci múzea nesmú poverovať starostlivosťou o zbierkové predmety, najmä dôležitými kurátorskými, konzervátorskými alebo inými odbornými prácami osoby, ktoré nemajú zodpovedajúce poznatky alebo prax, alebo nie sú pod príslušným odborným dozorom. Samozrejmom povinnosťou sú konzultácie s odborníkmi v múzeu alebo mimo múzea, ak dostupná expertíza nie je dostatočujúca na to, aby zabezpečila riadnu starostlivosť o zbierkové predmety.

6.3 Konzervovanie a reštaurovanie zbierkových predmetov

Jednou zo základných etických povinností každého zamestnanca múzea je prispievať k riadnej starostlivosti a konzervovaniu zbierok a zbierkových predmetov, za ktoré zodpovedá jeho zamestnávateľská inštitúcia, a tak sa zúčastňovať – s prihliadnutím na súčasné možnosti a finančné zdroje – na zachovaní zbierkových predmetov pre budúce generácie v optimálnych a bezpečných podmienkach.

Poznanie a úcta ku kultúrnej a fyzickej integrite a autenticite jednotlivých zbierkových predmetov alebo zbierok patrí k elementárnym predpokladom reštaurátorskej práce. Pri sakrálnych dielach ide aj o úctu k tradíciám a kultúram spoločností, ktoré ich používali (pozri 6.5). Preto je dôležité každý zbierkový predmet správne odborne evidovať, zdokumentovať jeho stav, analyzovať jeho zloženie, urobiť záznamy o jeho fyzickom stave a popísať rozsah poškodenia.

Všetci zamestnanci múzea, ktorí majú zodpovednosť za zbierkové predmety, musia vytvárať a chrániť prostredie, v ktorom sú zbierky uložené, či už v depozitároch, na výstavách alebo počas ich prevozu. Takéto preventívne opatrenia sú dôležitým prvkom v rizikovom manažmente múzea.

Stav zbierkového predmetu môže vyžadovať prácu kvalifikovaného reštaurátora. Odborný zásah môže znamenať konzervátorský zásah alebo reštaurovanie, ale základným cieľom musí byť stabilizovanie zbierkového predmetu. V zoologických záhradách a akváriách môžu konzervátorské práce obsahovať prvky environmentálneho obohatenia a správania. Všetky konzervátorské postupy musia byť zdokumentované a reverzibilné, a všetky doplnujúce materiály a fyzické alebo genetické modifikácie musia byť jasne rozpoznateľné od pôvodného predmetu.

6.4 Odborná evidencia zbierkových predmetov

Dôležitou povinnosťou zamestnancov múzea je dôsledné vedenie odbornej evidencie zbierkových predmetov v súlade s platnými právnymi predpismi. Je mimoriadne dôležité, aby odborná evidencia zbierkových predmetov obsahovala detaily o pôvode a zdroji získania zbierkového predmetu a podmienkach jeho nadobudnutia múzeom. Údaje o zbierkových predmetoch sa musia uchovávať a dopĺňať dovtedy, pokiaľ je zbierkový predmet súčasťou zbierkového fondu múzea. Odborná evidencia musí byť bezpečne uložená a je nevyhnutné, aby sa využívali vhodné systémy vyhľadávania a zamestnanci múzea ako aj ostatní legitímni užívatelia (pozri 2.7) mali prístup k dátam. Ak sú údaje o zbierkových predmetoch prístupné na internete alebo inak zverejnené, je potrebné vykonávať osobitnú kontrolu, aby sa zabránilo zverejneniu tajných osobných alebo s tým súvisiacich údajov a ostatných dôverných informácií.

6.5 Starostlivosť o živé tvory

Ak múzea a im príbuzné inštitúcie vlastnia živé zvieratá na výstavné alebo výskumné účely, musí byť prvoradou etickou požiadavkou starostlivosť o ich zdravie a zdravý vývoj. Je nevyhnutné, aby boli zvieratá a ich životné podmienky pod pravidelným dozorom veterinárneho lekára alebo iných kvalifikovaných osôb. Múzeum musí vypracovať bezpečnostné predpisy pre zamestnancov a návštevníkov, schválené odborníkom v oblasti veterinárnej medicíny.

6.6 Ľudské pozostatky a zbierkové predmety posvätného charakteru

Zbierky ľudských pozostatkov a zbierkové predmety posvätného charakteru musia byť bezpečne uložené a musí byť o ne riadne postarané ako o archívne zbierky vo vedeckých inštitúciách. Na požiadanie musia byť prístupné kvalifikovaným odborníkom. Ich výskum, uloženie, starostlivosť o ne a ich využitie (vystavovanie, výroba kópií, publikovanie) sa musí vykonávať tak, aby bolo prijateľné nielen pre odborníkov, ale aj pre ľudí rozličných vierovyznaní, vrátane členov etnickej alebo náboženskej skupiny, ktorých sa daný zbierkový predmet týka. Ak sú prezentované na výstavách, je potrebné to realizovať s veľkým taktom a všetkou úctou k ľudskej dôstojnosti.

Žiadosti o odsun ľudských pozostatkov alebo iných predmetov posvätného charakteru z verejnej výstavy sa musia riešiť urýchlene, citlivo a ohľaduplne. Múzeum musí jasne stanoviť postupy pre vybavovanie takýchto žiadostí (pozri 4.4).

6.7 Súkromné zbierky

Akvizícia, zberateľstvo a vlastníctvo súkromných zbierok zamestnancami múzea nie je samo osebe neetické. Možno ho považovať za užitočný spôsob rozširovania si odborných poznatkov a celkového rozhľadu. Avšak medzi žiadnym zamestnancom a múzeom nemôže dôjsť k stretu záujmov pri nadobúdaní zbierok alebo pri inej zberateľskej činnosti. V niektorých krajinách a v mnohých múzeách platí nariadenie – a zamestnanci ho musia rešpektovať, že zamestnanci nemôžu vlastniť súkromné zbierky. Tam, kde nie sú takéto nariadenia, zamestnanec múzea, ktorý vlastní súkromnú zbierku, má odovzdať vedeniu múzea jej súpis a vyhlásenie o jej rozsahu. Zároveň je potrebné spracovať dohodu o súkromnej zbierke zamestnancami medzi zamestnancom a vedením múzea, ktorú treba prísne dodržiavať (pozri 8.4).

7. Profesionálna zodpovednosť k verejnosti

7.1 Dodržiavanie platných pracovných predpisov

Zamestnanci múzea musia dodržiavať schválené právne predpisy a zachovávať dôstojnosť a dobré meno svojej profesie. Musia chrániť verejnosť pred nezákonným a neetickým konaním, a zároveň využívať každú príležitosť na poskytovanie informácií a zoznamovanie verejnosti s cieľmi, zámermi a úsilím povolania tak, aby sa dosiahlo lepšie poznanie verejnosti o prínose múzeí pre spoločnosť.

7.2 Vzťahy k verejnosti

Zamestnanci múzea musia pri konaní s návštevníkmi vždy postupovať pohotovo a zdvorilo, urýchlene vybavovať korešpondenciu a ostatnú agendu. Pri sprístupňovaní informácií o utajovaných skutočnostiach je potrebné odborné vyjadrenie všetkých dotknutých, aby správne posúdili možnosti prístupu verejnosti a odborníkov, čím sa umožní riadne kontrolovaný, ale plný prístup k zbierkovým predmetom a odbornej evidencii k nim, aj keď sú objektom výskumu alebo špeciálneho záujmu.

7.3 Utajovanie informácií

Zamestnanci múzea musia chrániť utajované informácie získané pri svojej práci, no najmä tie, ktoré sa týkajú pôvodného vlastníka zbierkového predmetu alebo zapožičaného predmetu (pozri 3.6), ako aj tie o bezpečnostných opatreniach múzea alebo o súkromných zbierkach a miestach, ktoré navštívili v rámci svojich služobných povinností (pozri 2.8).

Diskrétnosť musí byť dodržiavaná aj pri predmetoch, ktoré sú v múzeu na identifikáciu. Tam, kde nové informácie prispievajú k rozšíreniu poznatkov, majiteľ predmetu musí byť upovedomený, že je potrebné ich zverejniť (pozri 8.3). Bez riadneho súhlasu majiteľa však informácie nemožno zverejniť alebo poskytnúť inej inštitúcii.

Pri predmetoch, ktoré boli pravdepodobne ukradnuté, nezákonne nadobudnuté alebo prevedené, je zákonnou povinnosťou pomáhať polícii alebo iným príslušným úradom pri vyšetrovaní.

8. Profesionálna zodpovednosť voči spolupracovníkom a povolaniu

8.1 Profesionálna zodpovednosť

Zamestnanci múzea sú povinní riadiť sa cieľmi, zámermi a postupmi svojej zamestnávateľskej inštitúcie a prijímať jej rozhodnutia. Môžu podávať riadne námietky proti návrhom alebo postupom, ktoré vnímajú ako škodlivé pre múzeum alebo pri výkone povolania alebo sú v rozpore s profesionálnou etikou. Takéto názorové rozdiely je potrebné vyjadriť objektívnym spôsobom.

8.2 Pracovné vzťahy

Zamestnanci múzea sú povinní odovzdávať svoje vedomosti a skúsenosti svojim spolupracovníkom, vedcom a študentom príslušných odborov. Majú prejavovať svoju úctu a uznanie tým ľuďom, od ktorých sa učili a bez nároku na osobný zisk odovzdávať nové poznatky o technikách a odborných poznatkoch, ktoré môžu byť užitočné ostatným.

Vzdelávanie personálu v odborných činnostiach múzejnej práce je veľmi dôležité pre rozvoj profesie. V opodstatnených prípadoch si všetci musia uvedomovať svoju spoluzodpovednosť za doškoľovanie svojich spolupracovníkov. Odborní zamestnanci múzea, poverení vedením mladších zamestnancov, študentov a asistentov, ktorí sa zúčastňujú na oficiálnych a neoficiálnych školeniach, sú povinní s nimi zaobchádzať s úctou a vážnosťou, ako je to zvykom pri tomto povolaní, a sú povinní podeliť sa s nimi o svoje poznatky a skúsenosti.

Rozvoj prospešnej dobrovoľnej práce je podmienený pozitívnymi vzťahmi medzi pracovníkmi múzea a dobrovoľníkmi. Odborní zamestnanci musia venovať dostatočnú pozornosť dobrovoľníkom s cieľom udržať životaschopné a harmonické pracovné prostredie. Dobrovoľní spolupracovníci majú poznať tento kódex a riadiť sa ním pri vykonávaní múzejných a osobných činností (pozri 2.6).

V rámci svojich povinností nadväzujú zamestnanci múzea pracovné kontakty s mnohými ľuďmi v múzeu a mimo múzea. Očakáva sa, že budú udržiavať tieto vzťahy na zdvorilej a slušnej úrovni a pohotovo poskytovať odborné služby iným na profesionálnej úrovni.

8.3 Výskum

Výskum, publikovanie jeho výsledkov a ich použitie na ostatné patričné účely je potrebné podporovať a realizovať so zámerom určiť pôvod a odborne zhodnocovať zbierkové predmety. Aj keď je úroveň výskumu v jednotlivých múzeách rozdielna, musí výskum vychádzať z činnosti múzea a byť spojený s jeho cieľmi a zámermi, riadiť sa platnými zákonmi, etickými a akademickými postupmi, vrátane podmienok stanovených právnymi predpismi o autorských právach. Uznatie intelektuálnych výstupov vo všetkých podobách (publikované, prednesené, vyslovené, zobrazené či už tradičnými prostriedkami alebo

pomocou nových médií) je etickou povinnosťou. Výsledky výskumu je nevyhnutné publikovať, podeliť sa s nimi s verejnosťou a odborníkmi.

Pri príprave materiálu, ktorý prezentuje alebo dokumentuje výskum v teréne ako súčasť profesionálnych povinností zamestnancov, si múzeum ponecháva všetky práva na dielo, ak nie je uzavretá iná dohoda.

8.4 Obchodné rokovanie

Žiadny zamestnanec múzea sa nesmie priamo či nepriamo zúčastňovať na akýchkoľvek obchodných rokovaniach (nákup alebo predaj pre zisk), ktoré sú spojené s národným alebo kultúrnym dedičstvom. Obchodné rokovania zamestnancov môžu vyvolať vážne problémy, aj keď pritom nie je riziko konfliktu záujmov so zamestnávajúcim múzeom, no napriek tomu sa nemá povoliť (pozri Článok 7(5) Štatútu ICOM).

8.5 Ďalšie možné konflikty záujmov

Zamestnanci múzea vo všeobecnosti nesmú vykonávať také činnosti, ktoré sa môžu interpretovať ako konflikt záujmov. Často však vďaka svojim poznatkom, skúsenostiam a kontaktom dostávajú ponuky napr. na poradenské a konzultačné služby, pedagogickú činnosť, publikačnú činnosť, alebo na základe pracovného zaradenia sú požiadaní o znalecké ohodnocovanie. Spolupracovníkom, zamestnávateľskej inštitúcii alebo verejnosti sa môžu tieto činnosti javiť ako konflikt záujmov, aj keď ich právne predpisy a podmienky zamestnania povoľujú. Preto všetky zákonné a zamestnanecké zmluvné podmienky treba úzkostlivo sledovať. Ak vznikne potencionálny konflikt záujmov, vec sa musí ihneď ohlásiť príslušnému vedúcemu zamestnancovi alebo vedeniu múzea a musia sa prijať opatrenia na nápravu situácie.

Veľkú pozornosť treba venovať tomu, aby sa zamedzilo akémukoľvek zasahovaniu vonkajších záujmov do riadneho vykonávania práce a povinností (pozri 3.7 a 5.2).

8.6 Overovanie autenticity a znalecký posudok

Expertízy je potrebné vykonávať na vedeckých princípoch. Pre ciele a zámery múzea je dôležité, aby zamestnanci múzea odovzdávali poznatky z expertíz spolupracovníkom a verejnosti. Pri overovaní autenticity a ohodnocovaní či znaleckom odhade predmetov môže dôjsť ku konfliktu záujmov (pozri 7.2). Posudok o finančnej hodnote predmetu možno poskytnúť len vtedy, ak je to povolené a po oficiálnej žiadosti iných múzeí alebo kompetentných vládnych alebo iných zodpovedných úradov. Z finančných alebo právnych dôvodov sa musí vykonať nezávislý znalecký posudok, ak múzeum dostane dar.

Zamestnanci múzea nesmú určovať pôvod alebo ináč overovať predmety, pri ktorých majú podozrenie, že boli nelegálne alebo nedovolené nadobudnuté, prenesené, dovezené alebo vyvezené. Nesmú konať spôsobom, ktorý možno považovať priamo či nepriamo za prospešný pre takéto činnosti. Tam, kde je dôvodné podozrenie z nelegálneho alebo nezákonného konania, je nevyhnutné podať oznámenie príslušným úradom.

8.7 Neprofesionálne konanie

Každý príslušník múzejnej profesie musí poznať príslušné právne predpisy a podmienky zamestnania. Musí sa vyhýbať situáciám, ktoré sa môžu vysvetľovať ako korupcia alebo nenáležité konanie. Predstavitel' múzea nesmie prijímať dary, pohostinstvo, či akúkoľvek odmenu od obchodníka, aukcionára alebo inej osoby v súvislosti s nákupom alebo

vyraďovaním zbierkových predmetov zo zbierkového fondu múzea alebo konať či zdržať sa oficiálneho konania v tejto záležitosti.

Zamestnanec múzea nesmie odporúčať nezávislým osobám konkrétneho obchodníka, aukcionára, či odhadcu, aby sa vyhol akémukoľvek podozreniu z korupcie. Nesmie akceptovať ani žiadnu „špeciálnu cenu“ alebo zľavu pri svojich osobných nákupoch, ktoré mu ponúkne obchodník alebo jemu blízka osoba, ak je obchodník v profesionálnom vzťahu so zamestnávajúcim múzeom.

9. Aplikácia Etického kódexu Medzinárodnej rady múzeí

9.1 Charakter Etického kódexu múzeí ICOM

Tento kódex je výkladom profesionálnej etiky vzťahujúci sa na Štatút ICOM, články 2 (2), 9 (1 (d)), 14 (17(b)), 15(7(c)), 17(12(e)) a 18(7(d)). Členstvo v ICOM a platba celoročného predplatného pre ICOM je pre múzeá potvrdením Etického kódexu ICOM.

9.2 Použitie názvu a loga ICOM

Členstvo v profesionálnej organizácii ICOM poskytuje veľa výhod jednotlivcovi alebo inštitúcii. Toto osobitné postavenie sa nesmie zneužívať použitím pomenovania „Medzinárodná rada múzeí“, „ICOM“ alebo jeho loga na podporu alebo súhlas s akoukoľvek komerčnou operáciou alebo produktom.

GLOSÁR

Znalecký posudok

Identifikácia a ohodnotenie predmetu alebo exempláru. V niektorých krajinách sa používa tento termín na označenie nezávislého ohodnotenia ponúknutého daru za účelom daňových výhod.

Konflikt záujmov

Existencia osobného alebo súkromného záujmu, ktorý vedie ku konfliktu zásad v pracovnom procese, teda obmedzuje alebo má príznaky obmedzovania objektivity rozhodovania.

Obchodné rokovanie

Kúpa a predaj položiek v prospech jednotlivcej osoby alebo inštitúcie.

Povinné konanie

Požiadavka identifikácie pôvodu a histórie predmetu ponúkaného na akvizíciu pred jeho definitívnym nadobudnutím do zbierok múzea

Kultúrne dedičstvo

Hmotný alebo duchovný doklad, prírodný alebo umelý, ktorý má estetický, historický, vedecký alebo duchovný význam.

Činnosti vytvárajúce príjmy

Činnosti určené na získanie finančného výnosu alebo zisku.

Získavanie poznatkov

Činnosti vykonávané s cieľom získavania ďalších poznatkov a vedomostí, vyplývajúce z interpretácie predmetov alebo pojmov.

Legálne, pravoplatné označenie

Jednoznačné právo na vlastníctvo, podložené písomným dokladom.

Nezisková organizácia

Legálne zriadená inštitúcia, právny subjekt, nezapísaná do obchodného registra, ktorej príjem (vrátane akéhokoľvek prebytku alebo zisku) sa využíva len na prospech tejto inštitúcie alebo jej prevádzky. Termín „Nie pre zisk“ má ten istý význam.

Pôvod

História predmetu od jeho objavu alebo vytvorenia až po súčasnosť, z čoho sa určuje jeho autenticita a vlastníctvo.

Definícia múzea a odborných zamestnancov múzea

Výťah zo Štatútov ICOM, prijatý 16. generálnym zhromaždením ICOMu (Haag, Holandsko, 5. september 1989) a doplnený na 18. generálnom zhromaždení ICOM (Stavanger, Nórsko, 7. júl 1995) a na 20. generálnom zhromaždení ICOM (Barcelona, Španielsko, 6. júl 2001).

Článok 2 – Definície

- I. Múzeum je nezisková organizácia, stála inštitúcia v službe spoločnosti a jej rozvoja, prístupná verejnosti, ktorá získava, reštauruje, komunikuje a vystavuje za účelom štúdia, vzdelávania a pôžitku, hmotné a duchovné doklady o ľuďoch a ich životnom prostredí.
 - (a) Definíciu múzea je možno použiť bez akýchkoľvek obmedzení vo vzťahu k zriaďovateľovi alebo zakladateľovi múzea, teritoriálneho charakteru, funkčnej štruktúry alebo orientácii zbierok tej ktorej inštitúcie.
 - (b) Okrem inštitúcií označených ako múzeá za účelom tejto definície, sa kvalifikujú ako múzeá nasledujúce miesta
 - (i) Prírodné, archeologické, etnografické pamätníky a náleziská, historické pomníky a náleziská muzejného charakteru, ktoré získavajú, zachovávajú a poskytujú údaje o ľuďoch a ich životnom prostredí;
 - (ii) Inštitúcie uchovávajúce zbierky a vystavujúce živé exempláre rastlín a živočíchov ako sú botanické a zoológické záhrady, akváriá a viváriá;
 - (iii) Vedecké centrá a planetária
 - (iv) Neziskové galérie umenia; reštaurátorské inštitúty a výstavné galérie v stálej starostlivosti knižníc a archívnych centier;
 - (v) Prírodné rezervácie;
 - (vi) Medzinárodné alebo štátne, či regionálne alebo miestne múzejné organizácie, ministerstvá alebo oddelenia, či verejné agentúry zodpovedné za múzeá ako definícia uvedená pod týmto článkom;
 - (vii) Neziskové inštitúcie alebo organizácie vykonávajúce reštaurátorské, výskumné, vzdelávacie, školiace, dokumentačné a iné činnosti vzťahujúce sa na múzeá a muzeológiu;
 - (viii) Kultúrne strediská a iné organizačné jednotky, ktoré umožňujú uchovanie, kontinuitu a správu hmotného alebo nehmotného zdroja kultúrneho dedičstva (súčasnú dedičstvo a digitálna kreatívna činnosť) ;
 - (ix) Iné takéto inštitúcie ako napr. Výkonná rada, po vyhľadání rady od Poradného výboru, ktorú považujú, že má niektoré alebo všetky charakteristiky múzea, alebo ako podporné múzeá a odborní zamestnanci múzea cez muzeologický výskum, vzdelávanie alebo školenie.
3. Odborní zamestnanci múzea sú všetci zamestnanci múzeí a inštitúcií kvalifikujúcich sa ako múzeá v súlade s definíciou Článku 2, (1), ak prešli odborným školením alebo majú

tomu zodpovedajúcu prax v ktorejkoľvek oblasti spojenej s činnosťou múzea, ako aj nezávislé osoby, ktoré sa riadia Etickým kódexom múzeí ICOM a pracujú pre vyššie špecifikované múzeá, či už v profesionálnej funkcii alebo ako poradcovia, ale nepropagujú ani nepredávajú žiadne komerčné predmety a zariadenia potrebné pre múzeá a ich služby.

Z anglického originálu ICOM. Code of Ethics for Museums preložila do slovenčiny PhDR. Beáta Havelská

Odborná redakcia: Muzeologický kabinet SNM – Národné múzejné centrum